مقدمه

در روند صدور **کیفرخواست**، مقام تعقیب مکلف است نوع اتهام انتسابی و مواد قانونی مرتبط با آن را به صراحت در کیفرخواست درج و تقاضای تعقیب کیفری نماید.

در دادگاه نیز معمولاً اصل **تفهیم صریح اتهام** و احترام به حقوق دفاع متهم رعایت می‌شود. اما گاهی در جریان دادرسی، دادگاه به این نتیجه می‌رسد که عنوان اتهامی باید تغییر کند. این موضوع سؤالاتی جدی در خصوص رعایت حقوق دفاع متهم و مشروعیت روند رسیدگی ایجاد می‌کند.

⚖️ مسئله اول: آیا دادگاه مجاز به تغییر عنوان اتهامی در حین محاکمه است؟

به طور اصولی، **تفهیم عنوان اتهام** موجب ایجاد حق دفاع برای متهم است. یعنی متهم صرفاً در چارچوب عناصر متشکله همان عنوان اتهامی، موظف و مجاز به دفاع است.

 بنابراین: اگر دادگاه پس از اعلام ختم رسیدگی، به عنوان دیگری رأی دهد، این اقدام **خلاف اصل حقوق دفاعی متهم** است.

مثال کاربردی:

تفاوت میان عناصر **سرقت**، **خیانت در امانت** و **اختلاس** به حدی است که دفاع در برابر هر یک از آنها، مقتضیات خاص خود را دارد. چنانچه متهم با فرض اتهام سرقت دفاع کند، ولی دادگاه او را به خیانت در امانت محکوم نماید، **اصل رعایت حقوق دفاعی نقض شده است.**

 مسئله دوم: تغییر عنوان اتهامی در جرائم با اقسام مختلف، مثل قتل

در پرونده‌هایی مثل قتل که ممکن است وصف عمد یا غیرعمد داشته باشد، تغییر عنوان در حین رسیدگی حساس‌تر می‌شود. اگر دادگاه تشخیص دهد که اتهام **قتل عمد** مصداق ندارد و آن را به **قتل غیرعمد** تبدیل کند، ممکن است به صورت ضمنی پیش‌داوری قضایی قلمداد شود.

 نکته حقوقی:

مطالب حقوقی بیشتر در: https://irlawyers.ir/ --- الکترونیک، کامپیوتر، بورس و غیره در: https://229-415.ir/

دادگاه پس از تفهیم اتهام قتل غیرعمد و اخذ دفاع و ختم رسیدگی، دیگر نمی‌تواند **به قتل عمد** رأی دهد، زیرا:

اختیار تفهیم عنوان اتهامی با دادسراست، نه دادگاه.
تغییر عنوان پس از ختم رسیدگی **برخلاف اصل بی‌طرفی و روند دادرسی عادلانه** است.
تفهیم اتهام به معنای آغاز روند دفاع متهم است و باید مبنای حکم باشد.

 راهکار پیشنهادی:

دادگاه‌ها باید به‌جای تمرکز صرف بر عنوان اتهامی درج‌شده در کیفرخواست، **بر اعمال ارتکابی و رفتارهای متهم** تمرکز کرده و:

بدون تعیین عنوان نهایی جرم در مرحله تفهیم اتهام،
فقط رفتارها و اقدامات مشخص ارتکابی را به متهم تفهیم نمایند،
سپس در مرحله صدور رأی، با تشخیص قضایی مستقل، عنوان مجرمانه مناسب را تعیین کنند.

 مواد قانونی مرتبط:

ماده ۳۴ قانون آیین دادرسی کیفری: لزوم رعایت حقوق دفاعی متهم
ماده ۱۹۵ ق.آ.د.ک: ضرورت تفهیم دقیق اتهام
ماده ۲۶۵ ق.آ.د.ک: ختم رسیدگی و اخذ آخرین دفاع
اصول دادرسی منصفانه در اسناد بین‌المللی مانند ماده ۱۴ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی

 نمونه مسئله حقوقی:

پرونده: متهمی با اتهام سرقت دستگیر شده و دفاعیات خود را بر همین اساس بنا می‌نهد. دادگاه پس از ختم رسیدگی، عنوان خیانت در امانت را مناسب‌تر تشخیص داده و بر آن اساس حکم صادر می‌کند.

تحلیل: چون عنوان خیانت در امانت به متهم تفهیم نشده است، صدور حکم بر اساس آن، ناقض حقوق دفاعی و منافی با اصل دادرسی عادلانه است. رأی صادره در این فرض قابل نقض در مرجع تجدیدنظر است.

مطالب حقوقی بیشتر در: https://irlawyers.ir/ --- الکترونیک، کامپیوتر، بورس و غیره در: https://229-415.ir/

سؤالات متداول

آیا دادگاه مجاز به تغییر عنوان اتهامی است؟
بله، اما تنها در صورتی که فرصت دفاع درباره عنوان جدید به متهم داده شود.

آیا دادگاه می‌تواند پس از ختم رسیدگی، اتهام جدید مطرح کند؟
خیر. تغییر عنوان اتهامی پس از اعلام ختم رسیدگی، **موجب نقض حق دفاع** و **قابل اعتراض** است.

اگر دادگاه به قتل غیرعمد تفهیم کرده، می‌تواند به قتل عمد رأی دهد؟
خیر. دادگاه باید در چارچوب عنوان تفهیمی رأی صادر کند.

اگر در خصوص تغییر عنوان اتهامی در جریان محاکمه سوالی دارید، همین حالا با وکلای کیفری متخصص مشورت کنید:

مشاوره حقوقی تخصصی در امور کیفری